

Hankekuvaus ja Laskennallinen tarveselvitys: Nuorten huumekuolemien ehkäisy, Noheva-hanke,

Yksikkö: Hallintopalvelut, kehittämispalvelut

Laatija: hankepäälikkö Ulla Tiainen

Rahoituslaskelma

Siun sote on haettavassa hankkeessa ainoana toteuttajana. Hankkeessa ei ole omarahoitussuutta.

Hankkeen budjetti koko hankekaudelle on 809 636 euroa.

Rahoituksen kuvaus

Avustuksen tarkoituksena on kattaa kustannuksia, jotka kertyvät huumekuolemien ehkäisyn menetelmien, huumeiden käytön varhaisen tunnistamisen sekä tuen ja hoidon koordinaatiosta ja sisällön kehittämisestä. STM toimii valtionavustusviranomaisena ja valvoo hankkeita. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) koordinoi avustuskokonaisuutta.

Hankkeen kuvaus

Hankeajaksi esitetään 1.9.2025-31.12.2027. Hankesuunnitelma on jätetty rahoittajalle 31.3.2025. Hankkeeseen on esitetty moniammatillista henkilöstörakennetta yhteensä 6,35 htv.

Hankkeen asiakaskohderyhmänä ovat sekä alaikäiset että nuoret aikuiset ikävuosilla 15–24. Hanke hyödyttää asiakaskohderyhmän lisäksi useita sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita sujuvoittamalla nuorten hoitoon pääsemistä, selkeyttämällä hoito- ja palveluprosesseja sekä vähentämällä siiloutunutta ja päällekkäistä työtä.

Hyvinvointialueella on kehitetty päihteidenkäytön puheeksiottoa, tunnistamista ja hoitoon ohjautumista, mutta nuorten päihdepalvelut ja päihdehoito ovat Pohjois-Karjalassa edelleen varsin pirstaleiset. Sekä nuoret että nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset kaipaavat selkeämpää hoitopolkua ja helpompaa pääsyä päihdehoitoon ja -palveluihin. Pohjois-Karjalan päihdetilanne kuvautuu erityisesti nuorten kohdalla synkkänä ja päihteiden saatavuus helppona. Tavoitteena on kehittää sekä alaikäisten että nuorten aikuisten päihdehoitoa kehittämällä hyvinvointialueelle matalan kynnyksen palveluita ja sujuvoittamalla sekä alaikäisten että alle 25-vuotiaiden nuorten aikuisten hoitoon pääsyä.

Tavoitteet:

- Matalan kynnyksen palveluiden saatavuuden parantaminen.
- Alaikäisten päihdekokeilujen ja päihdekäytön väheneminen. Alaikäisten hoitoketjun sujuvoituminen.
- Täysi-ikäisten, alle 25-v. jo päihteitä käyttävien potilaiden hoitoketjun sujuvoituminen ja psykososiaalisen tuen lisääminen
- Yleisen tietoisuuden lisääminen päihteisiin liittyvissä yliannostustilanteissa toimimisesta kohderyhmän keskuudessa

Hankkeen tarve

Viimeisimmät, vuoden 2023 tilastot osoittavat, että huumemyrkytyskuolemien määrä on Suomen mittaushistorian korkein. Huumemyrkytyskuolemiin menehtyi yhteensä 253 henkilöä, joista 91 oli alle 25-vuotiaita. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2025) Eniten huumekuolemia oli 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä. Tässä ikäryhmässä kuolleiden määrä myös kasvoi eniten (Tilastokeskus, 2024). Ikäryhmäkohtaisia erittelytietoja huumekuolemista ei ole hyvinvointialueittain saatavilla, mutta tiedetään, että esimerkiksi *buprenorfiinin käyttöön liittyviä kuolemia on Suomessa eniten juuri Pohjois-Karjalassa (THL, 2023)*. Jätevesitutkimusdatan perusteella voidaan todeta, että kaikkien tutkittujen huumausaineiden käyttömäärät ovat olleet kasvussa, saavuttaen viimeisimmällä tutkimusjaksolla (3/24) huippunsa (THL, 2024).

Nuorten aikuisten ja alaikäisten parissa päihdetyötä tekevien ammattilaisten mukaan nuorten päihdekokeilut ja päihdekäyttö ovat selvästi lisääntyneet Pohjois-Karjalassa. Päihdelääketieteen poliklinikan mukaan nuoria potilaita, jotka ovat joutuneet sairaalaan päihdeintoksikaation vuoksi tavataan viikoittain. Erilaisten päihdeintoksikaatioiden vuoksi tavatut nuoret ovat kertoneet, että päihteiden hankintakanavat ovat pääasiassa siirtyneet digialustoille, kuten Telegramiin, ja eri päihteiden hankkiminen on todella helppoa. Tätä havaintoa tukee myös Pohjois-Karjalan päihdetilannekysely vuodelta 2023. Kokonaistilanne nuorten päihdekäytön suhteen on selvä: huumeiden hankinta on helppoa, kokeilukäyttö ja käyttö ovat lisääntyneet ja sekä alaikäisten että nuorten aikuisten päihdehoidon tarve on kasvanut ja kasvaa edelleen. Maakuntakohtaista tilastotietoa ei ole saatavilla, mutta ikäryhmässä 15–24 sekä huumeidenkäytön elinikä- että vuosiprevalenssit ovat kasvaneet: elinikäprevalenssi vuosilta 1992–2022 12 prosentista 27 prosenttiin, ja vuosiprevalenssi samoilta vuosilta kuudesta 16 prosenttiin.

Kuten muunkin ikäisillä, myös nuorten ikäryhmässä on tyypillistä, että päihdepalveluiden piiriin ei joko hakeuduta tai päästä ajoissa. Myös päihteisiin liittyvät kuolemantapaukset tapahtuvat palvelujärjestelmän ulkopuolella. Nuorilla saattaa olla ennen hoitoon hakeutumista takanaan pitkään jatkunutta huumausaineiden käyttöä riskialttiilla tavoilla (eri päihteiden samanaikaisesti eli sekakäyttö, päihteiden suonensisäinen käyttö, suuriannoksinen päihdekäyttö). Ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutuvien henkilöiden keski-ikä on Suomessa 28 vuotta. Valtakunnallisesti tarkastellen nuorille suunnattuja monipuolisia palveluita ei ole tarjolla riittävästi. (THL,)

Hankkeen myötä nuorten hyvinvointi kohenee, mikä näkyy muun muassa vähentyneinä mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarpeina, alhaisempina rikollisuuslukemina sekä oppilaitosten ja työelämän parempana saavutettavuutena. Lisäksi hankkeen myötä käynnistettävällä matalan kynnyksen työllä voidaan vähentää ensihoidon, sairaanhoidon ja lastensuojelun tarvetta, minkä voidaan olettaa keventävän julkisen sektorin taloudellista taakkaa. Useiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden työtaakkaa voidaan keventää sujuvoittamalla nuorten hoitoon pääsemistä, selkeyttämällä hoito- ja palveluprosesseja sekä vähentämällä siiloutunutta ja päällekkäistä työtä.

Siun sotessa viimesijaisten palvelujen käyttö on kasvanut ja näkyy erityisesti lastensuojelussa ja psykiatrisessa sairaanhoidossa. Pohjois-Karjalan lapsista ja nuorista, joiden lukumäärä on 27 000 on avun tarpeessa 15–20 % eli 4000–5000 lasta tai nuorta. Noin 2,1 % alaikäisistä kulkee kalleimman polun päätyen sijaishuoltoon, kustannukset ovat 63 000 euroa/ lapsi. Sijaishuollon kustannukset olivat vuonna 2023 35 miljoonaa euroa. Päihdelääketieteen

poliklinikan asiakasmäärä 14–19-vuotiaiden ikäryhmässä oli vuonna 2023 30 asiakasta ja yhden asiakkaan kustannus 1052 euroa. Yhteiskustannukset olivat 31 568 euroa. Asiakkaiden määrä samassa ikäluokassa päihdepalvelujen avopalveluissa, päihdeosastolla ja päihdelääketieteen poliklinikalla oli vuonna 2024 83 asiakasta ja kustannukset yhteensä 94 525 euroa.

Haettavassa hankkeessa ei ole omavastuuosuutta, joten hankkeeseen sitoutuminen on tärkeä panostus, jolla voidaan vaikuttaa myöhempien kalliiden kustannusten syntyyn.

Ehkäisevän työn ja varhaisen tuen kehittäminen tulee Siun soten lasten, nuorten ja perheiden palveluiden visiota. Siun sotella on selkeä ja ennakoiva palvelukokonaisuus, joka on moniammatillisesti toteutettu, integratiivisesti johdettu ja tuottaa yhteensovitetun palvelun lapsen, nuoren ja perheen toimintaympäristöön.

Hanke linkittyy seuraaviin hyvinvointialueen strategisiin tavoitteisiin

- Toimintamme lähtökohtana on ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Monikanavainen palveluverkkomme vastaa väestön palvelutarvetta.
- Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat.
- Toimintamme on tuloksellista, laadukasta ja kustannusvaikuttavaa.
- Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista.